

Caroline Szyber

Bostadsinbrott

Ett växande hot mot tryggheten

Kristdemokraterna

Förord

Jag har drabbats av inbrott. Före inbrottet var det alltid lugnt och skönt att få stiga innanför den egna dörren. Efter inbrottet blev det annorlunda. Mitt hem blev istället en plats som jag måste kolla igenom varje dag när jag kom hem innan jag kunde känna mig trygg. Hade någon brutit sig in? Känslan av otrygghet fanns kvar en lång tid efter inbrottet.

En del har likt mig drabbats av inbrott, andra känner sig otrygga eftersom vi vet att inbrott förekommer och inte minst villainbrotten ökar. En utveckling som måste brytas. Det krävs åtgärder som förhindrar att brott sker.

Alla människor har ett personligt ansvar för sina medvetna handlingar. Omgivningen har samtidigt en skyldighet att visa civilkurage och stödja varje person att göra det rätta. Det viktigaste sättet att bekämpa brottslighet är genom förebyggande insatser.

Detta inlägg handlar om en viktig trygghetsfråga. Riksdagsledamot Caroline Szyber som är Kristdemokraternas talesperson i rättsfrågor har skrivit inlägget. Det har inte behandlats av något beslutande organ.

Stockholm i april 2013

ACKO ANKARBERG-JOHANSSON
Partisekreterare

Bostadsinbrott oroar medborgarna

Bostadsinbrott är det brott som flest människor oroar sig över att råka ut för¹. Samtidigt är upplärningsprocenten lägre än för andra brott, endast i 4 procent av inbrotten kan en gärningsperson bindas till brottet². Enligt Brå:s Nationella Trygghetsundersökning (NTU) anmäls cirka 80 procent av inbrottsstölderna i bostäder. Brå beräknar därmed att den sammanlagda risken att knytas till ett villainbrott är cirka 3 procent per inbrott.

Uppgifter från tidningen Villaägaren visar att försäkringsbolagen under 2009 i genomsnitt betalade ut 23 900 kronor per bostadsinbrott³.

Oron för att utsättas för våld i samband med inbrott eller inbrottsförsök tilltagit i och med att media oftare rapporterar om att grovt kriminella ligor ligger bakom många av villainbrotten.

Ett nytt mönster

År 2011 polisanmäldes 22 200 bostadsinbrott i Sverige, varav 13 900 villainbrott⁴. Utvecklingen vad gäller antalet villainbrott i riket har karaktäriserats av svängningar upp och ned. År låg 2011 nivån på anmälda villainbrott 26 procent högre än för tio år sedan⁵. Ökningen har varit särskilt kraftig de senaste åren. För villainbrotten innebär detta en ökning med 19 procent sedan året innan och med 25 procent sedan 2008. Samtidigt har säsongsmönstret ändrats så att det blivit en tydligare förhöjning av antalet villainbrott under det fjärde kvartalet. Säsongsvariationen återfinns i alla regioner i någon mån, men är särskilt framträdande i sydvästra Sverige (Skåne, Halland, Västra Götaland)⁶. Dessa tre län är också de tre län i riket som är hårdast drabbade av villainbrott på helårsbasis räknat per invånare. Även i sydöstra Sverige är säsongstrenden stark men totalantalet är betydligt mindre.

Brå sammanfattar sin kortanalys av villainbrotten med följande ord:

”Det är möjligt att den återkommande och kraftigt förhöjda nivån av antalet anmälda villainbrott under det fjärde kvartalet är resultatet av lokala och av varandra oberoende gärningspersoner. Det nya mönstret som statistiken påvisar antyder emellertid att det förutom lokala gärningspersoner även kan vara fråga om en mobil och organiserad brottslighet. Ett sätt att utreda detta är att inhämta detaljerad information om brottsplatser, tillvägagångssätt och brottstidpunkter utifrån ett nationellt perspektiv. Om en sådan djupanalys skulle bekräfta förekomsten av en mobil och organiserad brottslighet gör Brå bedömningen att det brottsförebyggande arbetet kommer att kräva myndighetsövergripande samarbeten.”

¹ Nationella trygghetsundersökningen 2011, Brå-rapport 2012:2

² Brå:s hemsida, 2012

³ Villaägaren nr 3/2011

⁴ Brå:s hemsida, 2012

⁵ Brå:s hemsida, 2012

⁶ Villainbrott - En statistisk kortanalys, Brå 2011

Säsongsvariationen återfinns inte bland lägenhetsinbrotten som uppvisar en relativt jämn nivå av antal anmälda brott under året. Om man bor i villa är det störst risk för inbrott i ett välbärgat område i en tätort — få inbrott begås i glesbygd. Ungefär hälften av alla bostadsinbrott sker i storstäder.⁷

Det går att minska inbrotten genom polisarbete

I Londonområdet genomförde polisen på 1990-talet en stor satsning mot inbrott. Tre olika strategier användes i tre olika polisdistrikt⁸. De tre strategierna var ”Operation Bumblebee”, ”Operation Gemini” samt förändringar i organisation och rutiner. Alla tre strategierna visade framgång. Operation Bumblebee var den mest framgångsrika kampanjen. Den innebar kraftigt minskade antal inbrott och både antalet och andelen uppklarade inbrott ökade. Gemensamma framgångsfaktorer för de tre kampanjerna var ökad informationsansvändning, inriktning mot kända brottslingar och allokering av resurser. Resursbrist identifierades som den viktigaste hindrande faktorn för polisens arbete mot inbrott.

Strategin i Operation Bumblebee innehöll preventiva åtgärder, utvidgad utredning och detektering, samt utvärdering av polisens prestationer. En viktig framgångsfaktor för kampanjerna anses ha varit mediakampanjer. Även andra sätt att skapa uppmärksamhet om polisens arbete användes, bl a utdelning av flygblad, broschyrer, affischer. En särskild logga användes för Operation Bumblebee. Polisen startade också ett internt nyhetsbrev om arbetet.

I Operation Bumblebee var spaningsarbetet mycket viktigt. Man höll koll på var de kriminella befann sig och vad de höll på med. Fokus byttes från reaktivt till proaktivt arbete, baserat på informationsinhämtning om aktiva kriminella. Detta arbetssätt fokuserat på att ingripa mot aktiva kriminella hade effekt inte bara på inbrott utan även på andra mängdbrott.

Den organiserade brottsligheten

Förslag:

- Prioritera bekämpningen av den organiserade brottsligheten Detta gäller både lokalt baserade kriminella gäng som mobila ligor med internationell koppling. Båda dessa typer av kriminella sammanslutningar är multikriminella och har stöld som en av flera inkomstkällor.
- Eventuella hinder för samarbete inom polisen och polis gentemot andra aktörer ska ses över.

Internationella kriminella ligor har rapporterats ligga bakom ett stort antal villainbrott⁹. Polisen har på senare tid lyckats spränga flera internationella ligor som genomfört stöldturnéer i landet. I

⁷ Brå:s hemsida, 2012

⁸ London Home Office Police Department: *Combating burglary – an evaluation of three strategies*, crime detection av prevention paper no 59 (1995)

⁹ Göteborgs-Posten 15/11 2012, Norrländska Socialdemokraten 23/7 2012, Nerikes Allehanda 3/11 2012, Dagens Nyheter 14/7 2012

Norrlandslänen har antalet villainbrott halverats tack vare polissamarbete över länsgränserna. Även i Stockholms län har antalet inbrott minskat sedan polisen sprängt flera utländska ligor.¹⁰

Framväxten av en inhemsk organiserad brottslighet medför att de kriminella individerna behöver förhålla sig till de kriminella organisationerna¹¹. De kriminella nätverken är multikriminella. Bostadsinbrott är bara en gren i deras verksamhet.¹² Även lokalt baserade kriminella nätverk eller gatugång är i allmänhet multikriminella, där stöld är en av flera viktiga inkomstkällor¹³.

Utifrån det hot som det svenska samhället står inför från den organiserade brottsligheten vill vi prioritera bekämpning av dessa gäng eller ligor. Detta gäller både lokalt baserade kriminella gäng som mobila ligor med internationell koppling.

Den skiftande karaktären hos brottsligheten innebär att polisens och övriga samhällets åtgärder behöver anpassas till den aktuella situationen. Därför behövs kreativitet och flexibilitet i polisens arbete. Att hålla koll på ortens kända brottslingar hjälper inte mot kringresande ligor. Polisens kamp mot den organiserade brottsligheten måste vara minst lika alert och kreativ som brottslighet själv. Att samarbete över olika geografiska och organisatoriska gränser är nödvändigt är uppenbart. Därför bör eventuella hinder för samarbete inom polisen och polis gentemot andra aktörer ses över.

Olika delar av landet

Förslag:

- Det lokala inflytandet över polisens prioriteringar ska öka, exempelvis genom inrättandet av fler polisenämnder.
- En lättillgänglig statistik över brottsligheten på lokal nivå ska tas fram.
- Särskilda åtgärder från polisens sida ska göras där risken för inbrott är särskilt stor.

Sverige är ett avlångt och mångfacetterat land. Det är därför rimligt att polisens arbete har olika fokus i olika delar av landet. Bostadsinbrott är ett stort problem i vissa delar men ett mindre bekymmer i andra. Även inom en och samma polismyndighet varierar brottslighetens karaktär kraftigt.

Polisens verksamhet är komplex. Den behöver vara adaptiv och snabbt svara upp mot förändringar i det kriminella landskapet. Därför bör polisens arbete inte detaljstyras eller överbyråkratiseras. Samtidigt är polisen till för medborgarnas trygghet. Därför behövs ett tydligt medborgarinflytande i polisens prioriteringar. Fler lokala polisenämnder skulle kunna vara ett sätt att öka det lokala inflytandet.

För att skapa ett bra underlag för lokala beslut behövs en lättillgänglig och statistik över brottsligheten nerbruten på den lokala nivån.

¹⁰ Dagens Nyheter 14/7 2012

¹¹ Amir Rostami, Almedalen 2012

¹² Dagens Nyheter 14/7 2012

¹³ *Kriminella grupperingar – motverka rekrytering och underlätta avhopp* (SOU 2010:15)

Även om sannolikheten för inbrott är störst i villaområden i tätorter, kan det upplevas som att risken är större för den som bor i en friliggande villa på landsbygden. Särskilda åtgärder från polisens sida kan därför behövas för att stärka känslan av trygghet, även om detta inte bottnar i den rena brottsstatistiken.

Grannsamverkan

Förslag:

Polisen bör oftare kunna samarbeta direkt med medborgarna. Genom sociala medier, GPS-teknik och andra hjälpmedel kan det civila samhället på ett mer effektivt sätt rapportera störningar i tryggheten. Grannsamverkan mot brott är en bra utgångspunkt som bör stöttas.

Grannsamverkan mot brott utvecklades i USA under 1960- och 70-talet och har därefter blivit en av världens mest använda metoder mot brott i bostadsområden. I Storbritannien beräknas drygt en fjärdedel av befolkningen bo i områden med grannsamverkan och i USA är motsvarande andel 40 procent av befolkningen. Även i Sverige har metoden kommit att användas i många områden.

Genom grannsamverkan kan de boende hjälpas åt att hålla uppsikt över varandras bostäder och närområdet. Arbetet sker i samverkan med polisen som bistår med kunskap och information. Traditionellt bygger grannsamverkan på en dialog och samarbete mellan de boende och polisen, men idag ser vi en utveckling där fler parter som exempelvis kommunen eller fastighetsägare tar ett aktivt ansvar för att stödja grannsamverkan. Polisens delaktighet är fortsatt viktig för att undvika risker med medborgargården eller liknande fenomen, samt för att kvalitetssäkra verksamheten. Självklart ska det frivilliga engagemanget inte innebära att polisen drar ner på ambitionerna för den egna verksamheten.

I och med att grannar lär känna varandra och hjälper varandra rent praktiskt, ökar ofta tryggheten för de boende i området. Detta gäller inte minst för boende i flerfamiljshus, bland annat för att metoden motverkar anonymiteten, men även för att de boende genom grannsamverkan ges möjlighet att själva påverka sin säkerhet i området.

Grannsamverkan har, enligt en undersökning som Brå tagit fram, visat sig kunna minska brottsligheten med i genomsnitt 16 eller 26 procent, beroende på vilken mätmetod man väljer.¹⁴ I en intervjuundersökning med personer som begått inbrott svarade 19 av 20 att de var mer försiktiga eller helst undvek områden med grannsamverkan. Men det räcker inte med att sätta upp skyltar — det krävs att de boende i området är vaksamma.¹⁵

Högskolan i Halmstad har utvärderat Grannsamverkan mot Brott i Halland. Utvärderingen visar att brottsligheten i områdena minskat med 37 respektive 23 procent, sedan grannsamverkan startade. Främst är det antalet inbrott som minskat, men även skadegörelsen har gått ned. Enkätundersökningar bland de boende visar också att tryggheten ökat till följd av åtgärderna. Grannsamverkan i Halland vann 2012 European Crime Prevention Award, ECPA, är en brottsförebyggande tävling som sedan 1998 årligen utser Europas bästa brottsförebyggande projekt.

¹⁴ Brå: rapport 2008:9

¹⁵ Brå:s hemsida, 2012

På nationell nivå finns det en riksgrupp som arbetar med att stödja grannsamverkan i hela landet, med försäkringsbolag, Rikspolisstyrelsen, Svenska Stöldskyddsföreningen, Villaägarnas Riksförbund och Brå. Gruppen har bland annat tagit fram och distribuerar ett handledningsmaterial om grannsamverkan. Före detta inbrottstjuvar i Kriminellas revansch i samhället (KRIS) har tagit fram en lista på hur man undviker villainbrott¹⁶.

Straffen

Förslag:

Straffen för seriebrott – exempelvis inbrott – ska höjas. Den som begår ett stort antal brott ska dömas till maxstraff för brottstypen, eller till ett straff som är högre än maxstraffet för ett enskilt brott.

Inbrott är ett typiskt brott som utförs av samma person flera gånger. Man talar då om seriebrottslighet. Idag dömer domstolar ofta bara ut straff för ett fåtal brott om en person har begått ett stort antal likartade brott. Vi föreslår att när en person begår ett stort antal likartade brott så ska personen dömas till ett straff som åtminstone motsvarar maxstraffet för det brottet. Det är också rimligt att upprepade brott av samma typ även ska kunna ge ett högre straff än maxstraffet för ett enskilt brott. Domstolen ska göra en helhetsbedömning i varje enskilt fall.

En statlig utredning (dir. 2012:73) har tillsatts för att se över straffen för egendomsbrott. Utredaren ska bl a

- analysera rättsläget avseende brottslighet med systematiska inslag och hur den omständigheten att ett tillgrepp skett efter intrång i bostad eller avsett något som brottsoffret burit på sig har beaktats i praxis,
- utifrån analysen ta ställning till om sådana omständigheter som att brottsligheten haft systematiska inslag eller kan innebära en särskild integritetskränkning har fått tillräckligt genomslag eller om de bör få större betydelse för brottsrubriceringen vid sidan av värdet av det tillgripna eller den ekonomiska skadan, och
- redovisa för- och nackdelar med en ordning där systematisk brottslighet ges en självständig betydelse i rubriceringshänseende eller där flera mindre allvarliga gärningar tillsammans anses utgöra ett eller flera allvarligare brott.

Utredaren ska också titta på om det finns behov av att skärpa straffskalorna för vissa egendomsbrott, samt analysera huruvida försök till häleri bör kriminaliseras.

Utredningen är välkommen och presenterar förhoppningsvis förslag som innebär skärpta straff för inbrott.

¹⁶ <http://www.svt.se/nyheter/sverige/sa-tanker-inbrottstjuven> Tipsen, som sammanställts av SVT, bygger på en intervju med Christer Karlsson och Sven Lönn som är engagerade i KRIS.